

SÉNAT DE BELGIQUE

SESSION DE 2011-2012

4 AVRIL 2012

Proposition de loi spéciale modifiant la législation électorale en vue de renforcer la démocratie et la crédibilité du politique

(Déposée par Mme Freya Piryns,
MM. Philippe Moureaux, Dirk Claes,
Mme Christine Defraigne, MM. Bert Anciaux,
Marcel Cheron, Bart Tommelein et
Francis Delpérée)

DÉVELOPPEMENTS

La présente proposition de loi spéciale vise à renforcer la démocratie et la crédibilité du politique en prévoyant pour ce qui concerne les élections pour le Parlement wallon, le Parlement flamand et le Parlement de la Région de Bruxelles-Capitale, les mesures suivantes :

- l'interdiction du cumul de candidatures à des élections simultanées dont les mandats sont incompatibles entre eux;
- la démission de plein droit des mandats électifs déjà en cours en cas d'élection en qualité d'effectif au sein d'une autre assemblée parlementaire, lorsque ces mandats sont incompatibles entre eux;
- l'interdiction du cumul de candidatures, sur une même liste, entre une place effective et une place suppléante.

En effet, en vertu de l'article 118, § 1er, de la Constitution, c'est le législateur fédéral statuant à la majorité spéciale qui est compétent pour régler les élections des membres des Parlements de la Région wallonne, de la Communauté flamande et de la Région de Bruxelles-Capitale, ainsi que la composition et le fonctionnement de ces derniers.

La présente proposition de loi spéciale doit être lue conjointement avec la proposition de loi ordinaire déposée concomitamment au Parlement (Doc. Sénat,

BELGISCHE SENAAT

ZITTING 2011-2012

4 APRIL 2012

Voorstel van bijzondere wet tot wijziging van de kieswetgeving ter versterking van de democratie en de politieke geloofwaardigheid

(Ingediend door mevrouw Freya Piryns,
de heren Philippe Moureaux, Dirk Claes,
mevrouw Christine Defraigne,
de heren Bert Anciaux, Marcel Cheron,
Bart Tommelein en Francis Delpérée)

TOELICHTING

Dit voorstel van bijzondere wet heeft tot doel de democratie en de politieke geloofwaardigheid te versterken, door voor wat de verkiezingen voor het Waalse Parlement, het Vlaams Parlement en het Brusselse Hoofdstedelijke Parlement betreft, in de volgende maatregelen te voorzien :

- het verbod op het cumuleren van kandidaturen bij gelijktijdige verkiezingen waarvan de mandaten onverenigbaar zijn;
- het ontslag van rechtswege uit de lopende bij verkiezing verkregen mandaten als effectief lid bij een andere parlementaire assemblée, wanneer deze mandaten onverenigbaar zijn;
- het verbod op het cumuleren van kandidaturen, op eenzelfde lijst van een effectieve plaats en een plaats op de lijst van de opvolgers.

Krachtens artikel 118, § 1, van de Grondwet is de federale wetgever, die met bijzondere meerderheid beslist, bevoegd om de verkiezingen van de leden van het Waals, het Vlaams en het Brusselse Hoofdstedelijke Parlement, alsook hun samenstelling en werking te regelen.

Dit voorstel van bijzondere wet moet worden samengelezen met het voorstel van gewone wet dat gelijktijdig bij het Parlement werd ingediend (stuk Senaat,

n° 5-1571/1 - 2011/2012), qui prévoit des mesures analogues pour les élections pour la Chambre des représentants, le Parlement européen et le Parlement de la Communauté germanophone.

Ces propositions visent à mettre en œuvre l'Accord institutionnel pour la sixième réforme de l'État du 11 octobre 2011 qui entend rendre notre système électoral plus transparent et plus compréhensible pour l'électeur.

Elles s'inscrivent dans la logique des propositions de loi et des propositions de loi spéciale qui ont été soumises antérieurement à la Chambre des représentants et au Sénat (5-434; 5-435; 5-864; 5-865; 5-866; 5-875) et sur lesquelles le Conseil d'État a déjà rendu des avis le 14 juin 2011 (N° 49.440/2/VR à 49.443/2/VR, N° 49.444/2/VR à 49.445/2/VR, N° 49.446/2/VR et N° 49.447/2/VR à 49.450/2/VR).

1. Interdiction du cumul de candidatures à des élections simultanées dont les mandats sont incompatibles entre eux

L'Accord institutionnel prévoit que le cumul de candidatures à des élections simultanées dont les mandats sont incompatibles entre eux sera interdit.

Actuellement, nonobstant l'existence d'incompatibilités entre les mandats au sein de deux assemblées parlementaires, la loi n'interdit pas la candidature simultanée à l'élection de ces dernières. Il n'y a que pour l'élection des Chambres législatives fédérales que l'on ne peut être à la fois candidat à la Chambre et au Sénat (voy. pour ce qui concerne ces deux dernières assemblées, l'article 118, alinéa 4, du Code électoral).

Étant donné qu'une personne élue pour deux ou plusieurs mandats entre lesquels il existe une incompatibilité constitutionnelle ou légale ne peut exercer qu'un mandat, elle doit se faire remplacer pour les autres mandats.

Par conséquent, les électeurs qui ont voté pour un candidat élu dans plus d'une assemblée doivent constater après les élections que l'intéressé ne peut exercer qu'un mandat et qu'il doit se faire remplacer pour le ou les autres mandats par un suppléant pour lequel les électeurs n'ont pas voté. Cela ne favorise pas la transparence et la compréhension pour l'électeur du système électoral.

Qui plus est, la Cour constitutionnelle a relevé, dans son arrêt n° 73/2003 du 26 mai 2003 à propos de la double candidature pour la Chambre et le Sénat qui avait été instaurée par l'article 6 de la loi du

nr. 5-1571/1 - 2011/2012), dat voorziet in analoge maatregelen voor de verkiezingen voor de Kamer van volksvertegenwoordigers, het Europese Parlement en het Parlement van de Duitstalige Gemeenschap.

Deze voorstellen hebben tot doel het Institutioneel Akkoord voor de zesde staatshervorming van 11 oktober 2011 uit te voeren, dat ons kiessysteem transparanter en meer begrijpelijk voor de kiezer wil maken.

Deze voorstellen passen in de logica van de wetsvoorstellen en de voorstellen van bijzondere wet die eerder werden ingediend in de Kamer van volksvertegenwoordigers en in de Senaat (5-434; 5-435; 5-864; 5-865; 5-866; 5-875) en waarover de Raad van State al op 14 juni 2011 adviezen heeft verleend (nrs. 49.440/2/VR tot 49.443/2/VR, nrs. 49.444/2/VR tot 49.445/2/VR, nr. 49.446/2/VR en nrs. 49.447/2/VR tot 49.450/2/VR).

1. Verbod op het cumuleren van kandidaturen bij gelijktijdige verkiezingen waarvan de mandaten onverenigbaar zijn

Het Institutioneel Akkoord voorziet dat het cumuleren van kandidaturen bij gelijktijdige verkiezingen waarvan de mandaten onverenigbaar zijn, verboden zal zijn.

Niettegenstaande er op dit moment onverenigbaarheden bestaan tussen de mandaten bij twee parlementaire vergaderingen, verbiedt de wet niet dat men zich tegelijk kandidaat stelt bij de verkiezingen voor die twee assemblees. Het is enkel voor de verkiezing van de federale Wetgevende Kamers dat men zich niet tegelijk kandidaat mag stellen voor de Kamer en de Senaat (wat deze twee laatste assemblees betreft, zie artikel 118, vierde lid, van het Kieswetboek).

Aangezien een persoon die voor twee of meerdere mandaten die op grondwettelijk of wettelijk vlak onverenigbaar zijn, is verkozen slechts één mandaat mag uitoefenen, moet hij of zij zich laten vervangen voor de andere mandaten

Bijgevolg moeten de kiezers die voor een kandidaat hebben gestemd die in meer dan één vergadering werd verkozen, na de verkiezingen vaststellen dat de betrokkenen slechts één mandaat mag uitoefenen en zich voor het of de andere mandaten moet laten vervangen door een plaatsvervanger waarvoor de kiezers niet gestemd hebben. Dat komt de transparantie en het begrip van het kiessysteem voor de kiezer niet ten goede.

Wat meer is, het Grondwettelijk Hof heeft in zijn arrest nr. 73/2003 van 26 mei 2003 over de dubbele kandidatuur voor de Kamer en de Senaat, die was ingevoerd bij artikel 6 van de wet van 13 december

13 décembre 2002 portant diverses modifications en matière de législation électorale que «*La mesure attaquée est de nature à tromper l'électeur puisqu'il ne peut pas apprécier l'effet utile de son vote. En outre, elle avantage sans justification raisonnable les candidats qui peuvent bénéficier de la double candidature.*» (considérant B.16.3).

Le Conseil d'État a lui-même souligné, dans ses avis 49.444/2 et 49.445/2 du 14 juin 2011, que «*la jurisprudence tirée de cet arrêt, qui ne concernait que l'élection simultanée à la Chambre des représentants et au Sénat, peut être étendue à toutes les élections simultanées d'assemblées parlementaires.*»

Pour ces raisons, la présente proposition de loi spéciale interdit le cumul de candidatures à des élections simultanées dont les mandats sont incompatibles entre eux. Elle vise les candidatures pour les élections pour le Parlement wallon, le Parlement flamand et le Parlement de la Région de Bruxelles-Capitale.

Elle prévoit que nul ne peut se porter candidat pour les élections pour le Parlement wallon ou le Parlement flamand, s'il est en même temps candidat pour les élections pour la Chambre des représentants ou le Parlement européen, lorsque ces élections ont lieu le même jour. Les mandats au sein de ces assemblées sont en effet incompatibles entre eux, en vertu des articles 119 de la Constitution, 24bis, § 2, de la loi spéciale du 8 août 1980 de réformes institutionnelles et 42, alinéa 2, de la loi du 23 mars 1989 relative à l'élection du Parlement européen. Elle modifie à cet effet l'article 28bis, § 2, de la loi spéciale du 8 août 1980 de réformes institutionnelles.

Elle prévoit également que nul ne peut se porter candidat pour les élections pour le Parlement flamand, s'il est en même temps candidat pour les élections pour le Parlement de la Région de Bruxelles-Capitale. Cette interdiction est en phase avec la règle d'incompatibilité entre les mandats au sein de ces deux assemblées figurant à l'article 12, § 2, alinéa 3, de la loi spéciale du 12 janvier 1989 relative aux Institutions bruxelloises.

Elle insère une disposition similaire dans la loi spéciale du 12 janvier 1989 relative aux Institutions bruxelloises. La présente proposition de loi spéciale prévoit que nul ne peut se porter candidat pour les élections pour le Parlement de la Région de Bruxelles-Capitale, s'il est en même temps candidat pour les élections pour la Chambre des représentants, le Parlement flamand ou le Parlement européen, si ces élections ont lieu le même jour. Les articles 119 de la Constitution, 12, § 2, de la loi spéciale du 12 janvier 1989 relative aux Institutions bruxelloises et 42,

2002 houdende verscheidene wijzigingen inzake verkiezingen, opgemerkt dat «*De bestreden maatregel van die aard is dat de kiezer kan worden misleid vermits hij het nuttig effect van zijn stem niet kan inschatten en de maatregel bevoordeelt, zonder redeleijke verantwoording, de kandidaten die de dubbele kandidatuur kunnen genieten.*» (considerans B.16.3).

De Raad van State heeft in zijn adviezen 49.444/2 en 49.445/2 van 14 juni 2011 benadrukt dat «*de rechtspraak die voortvloeit uit dat arrest, dat alleen betrekking had op de gelijktijdige verkiezing bij de Kamer van volksvertegenwoordigers en de Senaat, kan worden uitgebreid tot alle gelijktijdige verkiezingen van parlementaire assemblees.*»

Daarom verbiedt dit voorstel van bijzondere wet het cumuleren van kandidaturen bij gelijktijdige verkiezingen waarvan de mandaten onverenigbaar zijn. Het beoogt de kandidaturen voor de verkiezingen voor het Waals Parlement, het Vlaams Parlement en het Brusselse Hoofdstedelijke Parlement.

Dit voorstel van bijzondere wet voorziet dat niemand zich kandidaat mag stellen voor de verkiezingen voor het Vlaams of het Waalse Parlement als hij tegelijkertijd kandidaat is voor de verkiezingen voor de Kamer van volksvertegenwoordigers of het Europese Parlement, wanneer deze verkiezingen op dezelfde dag plaatsvinden. De mandaten in deze assemblees zijn immers onderling onverenigbaar krachtens artikel 119 van de Grondwet, artikel 24bis van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen en artikel 42, tweede lid, van de wet van 23 maart 1989 betreffende de verkiezing van het Europese Parlement Daartoe wordt artikel 28bis, § 2, van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen gewijzigd.

Het voorziet ook dat niemand zich kandidaat kan stellen voor de verkiezingen voor het Vlaams Parlement als hij tegelijkertijd kandidaat is voor de verkiezingen voor het Brusselse Hoofdstedelijke Parlement. Dit verbod sluit aan op de regel inzake de onverenigbaarheid tussen de mandaten bij die twee assemblees die voorkomt in artikel 12, § 2, derde lid, van de bijzondere wet van 12 januari 1989 met betrekking tot de Brusselse instellingen

Het voegt een gelijkaardige bepaling in in de bijzondere wet van 12 januari 1989 met betrekking tot de Brusselse instellingen. Dit voorstel van bijzondere wet voorziet dat niemand zich kandidaat kan stellen voor de verkiezingen voor het Brusselse Hoofdstedelijke Parlement als hij of zij tegelijkertijd kandidaat is voor de verkiezingen voor de Kamer van volksvertegenwoordigers, het Vlaams Parlement of het Europese Parlement, indien deze verkiezingen op dezelfde dag plaatsvinden. Artikel 119 van de Grondwet, 12, § 2, van de bijzondere wet van 12 januari 1989 met

alinéa 2, de la loi du 23 mars 1989 relative à l'élection du Parlement européen prévoient en effet des incompatibilités entre les mandats au sein de ces différentes assemblées.

Dans les cas prévus ci-dessus, la présente proposition prévoit que le candidat qui ne respecte pas la présente interdiction de cumul verra son nom rayé de toutes les listes où il figure. Il sera en outre possible des sanctions prévues à l'article 202 du Code électoral.

2. Démission de plein droit des mandats électifs en cours en cas d'élection en qualité d'effectif au sein d'une autre assemblée parlementaire, lorsque ces mandats sont incompatibles entre eux

L'Accord institutionnel prévoit que le candidat effectif élu sera démissionnaire de plein droit des mandats électifs déjà en cours et légalement incompatibles avec son nouveau mandat électif.

Aujourd'hui, lorsque les élections ne sont pas simultanées (1), il n'est pas exclu qu'un parlementaire se porte candidat à l'élection pour une autre assemblée parlementaire et ce, même lorsque ces mandats parlementaires sont incompatibles entre eux. La présente proposition de loi spéciale n'entend rien modifier à cet égard.

Toutefois, lorsque deux mandats parlementaires sont incompatibles entre eux (2), les parlementaires qui se sont portés candidats à un mandat effectif au sein d'une seconde assemblée parlementaire et qui y sont élus, ne peuvent exercer qu'un seul de ces deux mandats.

Ceux-ci ont actuellement le choix entre poursuivre l'exercice du mandat parlementaire qu'ils exercent ou démissionner de leurs fonctions et exercer le nouveau mandat pour lequel ils ont été élus. En vertu de l'article 233 du Code électoral, la cessation du mandat de parlementaire au sein de la première assemblée correspond actuellement au moment de la prestation de serment au sein de l'autre assemblée.

(1) La présente mesure s'inscrit dans l'hypothèse d'élections qui ne sont pas simultanées. À l'avenir, lorsque les élections seront simultanées, il ne sera plus possible de se porter candidat à l'élection de plusieurs assemblées dont les mandats sont incompatibles entre eux (voir le point 1 de la présente proposition de loi spéciale).

(2) Voy. les articles 49 et 119 de la Constitution, 24bis, § 2, de la loi spéciale de réformes institutionnelles du 8 août 1980, 12, § 2, de la loi spéciale du 12 janvier 1989 relative aux Institutions bruxelloises, 10bis de la loi du 31 décembre 1983 de réformes institutionnelles pour la Communauté germanophone, 42 de la loi du 23 mars 1989 relative à l'élection du Parlement européen.

betrekkende tot de Brusselse instellingen en artikel 42, tweede lid, van de wet van 23 maart 1989 betreffende de verkiezing van het Europese Parlement voorzien immers in onverenigbaarheden tussen de mandaten bij deze verschillende assemblees.

In de hiervoor voorziene gevallen voorziet dit wetsvoorstel dat de kandidaat die het cumulverbod niet respecteert zijn naam geschrapt zal zien van alle lijsten waarop hij staat. Hij zal bovendien strafbaar zijn met de in artikel 202 van het Kieswetboek voorziene straffen.

2. Ontslag van rechtswege uit de door verkiezingen verkregen lopende mandaten in geval van verkiezing in de hoedanigheid als lid van een andere parlementaire assemblee, wanneer deze mandaten onverenigbaar zijn

Het Institutioneel Akkoord bepaalt dat de effectief verkozen kandidaat van rechtswege ontslagen moet zijn uit de door verkiezingen verkregen lopende mandaten en die wettelijk onverenigbaar zijn met het nieuwe mandaat waarvoor hij verkozen werd.

Wanneer de verkiezingen niet samenvallen (1), is het momenteel niet uitgesloten dat een parlementslid zich kandidaat stelt voor de verkiezing voor een andere parlementaire assemblee, zelfs wanneer deze parlementaire mandaten onverenigbaar zijn. Dit voorstel van bijzondere wet wil hier dus niets aan wijzigen.

Wanneer twee parlementaire mandaten echter onverenigbaar zijn (2), mogen de parlementsleden die zich kandidaat hebben gesteld voor een effectief mandaat bij een tweede parlementaire assemblee en daar verkozen worden, slechts een van de beide mandaten uitoefenen.

Zij hebben momenteel de keuze om het parlementaire mandaat dat ze uitoefenen, te blijven uitoefenen of om ontslag te nemen uit hun functies en het nieuwe mandaat uit te oefenen waarvoor ze werden verkozen. Krachtens artikel 233 van het Kieswetboek wordt momenteel het parlementaire mandaat bij de eerste assemblee stopgezet op het moment van eedaflegging bij de andere assemblee

(1) Deze maatregel past in de veronderstelling van niet-samenvallende verkiezingen. In de toekomst zal het bij gelijktijdige verkiezingen niet meer mogelijk zijn zich kandidaat te stellen voor de verkiezing van verschillende assemblees waarvan de mandaten onverenigbaar zijn (zie punt 1 van dit voorstel van bijzondere wet).

(2) Zie de artikelen 49 en 119 van de Grondwet, 24bis, § 2, van de bijzondere wet tot hervorming der instellingen van 8 augustus 1980, 12, § 2, van de bijzondere wet van 12 januari 1989 met betrekking tot de Brusselse Instellingen, 10bis van de wet van 31 december 1983 tot hervorming der instellingen voor de Duitstalige Gemeenschap, 42 van de wet van 23 maart 1989 betreffende de verkiezing van het Europese Parlement.

La présente proposition de loi spéciale entend empêcher ce choix en ce qui concerne les élus à un nouveau mandat effectif. Elle instaure la perte automatique du premier mandat parlementaire lorsque les mandats sont incompatibles entre eux, dès avant l'éventuelle prestation de serment, à savoir au moment de la validation du nouveau mandat électif suite à la vérification des pouvoirs.

Elle ne laisse plus au parlementaire la faculté de choisir entre le mandat dont il est titulaire et le nouveau mandat pour lequel il a été élu, mais attache une conséquence de plein droit au seul fait d'avoir été élu au sein d'une autre assemblée parlementaire : la déchéance du premier mandat parlementaire incompatible.

Cette déchéance intervient avant même qu'il soit question de devenir titulaire d'un autre mandat. En effet, le parlementaire qui ne prête pas serment au sein de cette autre assemblée ne siègera ni dans la première assemblée, ni dans la deuxième, étant déchu de son premier mandat, par le seul fait de la validation de son nouveau mandat électif.

Cette déchéance intervient également de plein droit dès l'instant où le parlementaire renonce à son nouveau mandat effectif entre le jour de la proclamation des élus et le jour de la validation de son nouveau mandat effectif. Il perd également cette qualité de plein droit lorsqu'il cesse de siéger par suite de sa nomination en qualité de ministre ou de secrétaire d'État du gouvernement fédéral ou par suite de son élection en qualité de ministre ou de secrétaire d'État d'un autre gouvernement de communauté ou de région.

La présente proposition de loi spéciale ne s'applique pas aux suppléants. Du point de vue de l'électeur, leur situation est effet sensiblement différente de celles des effectifs. L'électeur qui émet sa voix de préférence pour un candidat suppléant sait que celui-ci ne sera appelé à siéger que si un candidat effectif élu vient à renoncer à son siège. Compte tenu de la mesure prévue pour les effectifs, la probabilité qu'il ne soit pas appelé à siéger, en tout cas à bref délai, est d'ailleurs renforcée. Entre le moment de l'élection et celui où il est ultérieurement appelé à siéger, le suppléant ne va pas rester inactif. Il arrive en effet fréquemment que les circonstances de la vie du suppléant font que, le jour où il est appelé à siéger, il ne souhaite plus ou ne peut plus exercer son mandat, sans que l'on puisse mettre en doute la sincérité de sa candidature au jour de l'élection. L'électeur qui vote pour un candidat suppléant n'ignore pas cela. On ne peut donc prétendre que l'électeur est trompé lorsqu'un suppléant renonce à siéger de la même manière que lorsque c'est un effectif qui renonce à siéger dès le lendemain de son élection. Les attentes légitimes de l'électeur ayant voté pour un candidat suppléant ne sont, en effet, pas identiques à

Dit voorstel van bijzondere wet moet deze keuze verhinderen wat de verkozenen voor een nieuw effectief mandaat betreft. Het voert het automatische verlies van het eerste parlementaire mandaat in wanneer de mandaten onverenigbaar zijn, vooraleer de eventuele eedaflegging plaatsvindt, namelijk op het moment dat het nieuwe verkozen mandaat geldig wordt verklaard na het onderzoek van de geloofs-brieven

Het stelt het parlementslid niet meer in de mogelijkheid te kiezen tussen het mandaat dat hij bekleedt, en het nieuwe mandaat waarvoor hij verkozen is, maar kent een gevolg van rechtswege toe aan het feit van verkozen te zijn voor een andere parlementaire assemblée: de vervallenverklaring van het eerste onverenigbare parlementaire mandaat.

Dat mandaat vervalt zelfs al voordat er sprake van is houder van een ander mandaat te worden. Het parlementslid dat de eed niet aflegt bij deze andere assemblée, zal immers in geen van beide assemblees zetelen, aangezien zijn eerste mandaat is vervallen louter door het feit dat zijn nieuwe verkozen mandaat geldigheid heeft verkregen.

Deze vervallenverklaring gebeurt ook van rechtswege zodra het parlementslid verzaakt aan zijn nieuwe effectieve mandaat tussen de dag van de afkondiging van de verkozenen en de dag waarop zijn nieuwe effectieve mandaat geldig wordt verklaard. Hij verliest die hoedanigheid eveneens van rechtswege wanneer hij ophoudt zitting te hebben ten gevolge van een benoeming tot minister of staatssecretaris van de federale regering of een verkiezing tot minister of staatssecretaris van een andere Gemeenschaps- of Gewestregering.

Dit voorstel van bijzondere wet is niet van toepassing op de plaatsvervangers. Vanuit het perspectief van de kiezer, is hun situatie inderdaad heel anders dan die van de effectieve kandidaten. Een kiezer, die zijn voorkeur stem geeft aan een plaatsvervangende kandidaat, weet dat deze persoon enkel zal opgeroepen worden om te zetelen indien een effectief verkozen kandidaat zijn zetel afstaat. Gezien de voorziene maatregel de effectieve kandidaten betreft, is de kans dat ze niet zouden worden opgeroepen om te zetelen, in ieder geval op korte termijn, versterkt. Tussen het tijdstip van de verkiezing en het moment waarop hij wordt opgeroepen, zal de plaatsvervanger niet inactief blijven. Het gebeurt immers regelmatig dat door omstandigheden de plaatsvervanger, op de dag dat hij wordt opgeroepen om te zetelen, zijn mandaat niet meer wil of kan uitoefenen zonder dat aan de opechtheid van zijn kandidatuur op de dag van de verkiezing getwijfeld kan worden. De kiezer die voor een plaatsvervanger stemt weet dit. Men kan dus niet stellen dat de kiezer op dezelfde manier wordt bedrogen als de plaatsvervanger beslist om niet te zetelen als in het geval dat een effectieve kandidaat de

celles d'un électeur ayant voté pour un candidat effectif. Les candidats effectifs et les candidats suppléants sont dans des situations objectivement différentes au regard du but poursuivi par la présente proposition de loi spéciale. La présente proposition de loi spéciale respecte donc le principe du respect dû aux attentes légitime de l'électeur, tel qu'il se dégage de la jurisprudence constitutionnelle (voy. à cet égard C.C., arrêt n° 73/2003 du 26 mai 2003; C.C. arrêt n° 90/2006 du 24 mai 2006; C.C. arrêt n° 130/2006 du 28 juillet 2006).

La présente proposition de loi spéciale se limite par ailleurs aux mandats électifs. Elle ne tend pas à contraindre les ministres en place qui se présentent à une élection de démissionner en cette qualité s'ils sont élus. Le statut d'un ministre est en effet différent de celui d'un parlementaire. Alors que celui-ci est élu pour la durée de la législature, sans que personne ne puisse le contraindre à renoncer au mandat que lui a donné l'électeur, la nomination d'un ministre peut intervenir à tout moment, et à tout moment il peut y être mis fin. La mesure qui consisterait à l'obliger de démissionner s'il est élu serait donc sans effet, puisque dès le lendemain, il pourrait à nouveau être nommé ministre. Le ministre qui au moment de sa nomination est parlementaire, n'est pas traité différemment des autres parlementaires s'il est élu dans une autre assemblée. Il ne pourra plus, s'il n'est plus ministre, exercer le mandat parlementaire qu'il avait obtenu dans la première assemblée. S'il souhaite exercer son mandat dans la nouvelle assemblée pour laquelle il est élu, il devra démissionner de son poste ministériel.

La présente proposition de loi spéciale abroge l'alinéa 2 du paragraphe 2 de l'article 233 du Code électoral. Cet alinéa détermine en effet le moment où prend fin le mandat d'un membre d'un Parlement de communauté ou de région. Or, les causes de déchéance frappant les membres de ces assemblées doivent, comme l'a indiqué le Conseil d'État dans ses avis n°s 49.440/2 à 49.443/2, être prévues dans une loi spéciale, puisque la Constitution prévoit que la composition et le fonctionnement des Parlements précités doivent être réglés par le législateur spécial (article 117, alinéa 1er, et article 118, § 1er, de la Constitution).

À cet effet, la présente proposition de loi spéciale insère dans le chapitre II, section 1re, de la loi spéciale du 8 août 1980 de réformes institutionnelles, qui concerne la composition des Parlements, un

dag na de verkiezing beslist om niet te zetelen. De legitieme verwachtingen van de kiezers die hebben gestemd voor de plaatsvervangers zijn inderdaad niet identiek aan die van een kiezer die heeft gestemd voor een effectieve kandidaat. In het licht van het door dit voorstel van bijzondere wet nagestreefde doel bevinden effectieve kandidaten en plaatsvervangende kandidaten zich in objectief verschillende situaties. Dit voorstel van bijzondere wet respecteert derhalve het beginsel van respect voor de legitieme verwachtingen van de kiezer, zoals het voortvloeit uit de rechtspraak van het grondwettelijk Hof (zie in dit verband G.H., arrest nr. 73/2003 van 26 mei 2003; G.H. arrest nr. 90/2006 van 24 mei 2006, G.H. arrest nr. 130/2006 van 28 juli 2006).

Dit voorstel van bijzondere wet beoogt overigens slechts de uit verkiezingen verkregen mandaten. Het voorstel is dus niet bedoeld om ministers in functie die zich verkiesbaar stellen te verplichten om ontslag te nemen als ministers indien zij verkozen geraken. Het statuut van een minister is immers verschillend van dat van een parlementslid. Terwijl een parlementslid wordt verkozen voor de duur van een zittingsperiode zonder dat iemand hem kan dwingen om af te zien van het mandaat dat hem door de kiezer is gegeven, kan de benoeming van een minister, op elk moment tussenkomsten, en ook weer worden beëindigd. De maatregel die erin bestaat een minister te dwingen ontslag te nemen wanneer hij verkozen wordt, zou dus zonder effect zijn aangezien hij de volgende dag weer benoemd zou kunnen worden als minister. Een minister die op het moment van zijn benoeming een parlementslid is, zal niet anders behandeld worden dan de andere parlementleden indien hij in een ander parlement verkozen wordt. Hij zal wanneer hij geen minister meer is, niet meer het parlementaire mandaat kunnen uitoefenen dat hij had bekomen in het eerste parlement. Indien hij het mandaat wenst uit te oefenen in het nieuwe parlement waarvoor hij verkozen is, zal hij ontslag moeten nemen als minister.

Dit voorstel van bijzondere wet heft het tweede lid van paragraaf 2 van artikel 233 van het Kieswetboek op. In dit lid wordt immers het moment bepaald waarop het mandaat van een lid van een Gemeenschaps- of Gewestparlement een einde neemt. Maar de clausules met betrekking tot de vervallenverklaring die voor de leden van deze assemblées gelden, moeten, zoals de Raad van State in zijn adviezen nrs. 49.440/2 tot 49.443/2 aangaf, in een bijzondere wet worden bepaald, aangezien de Grondwet bepaalt dat de samenstelling en de werking van de voormelde parlementen door de bijzondere wetgever moeten worden geregeld (artikel 117, eerste lid, en artikel 118, § 1, van de Grondwet).

Daartoe voegt dit voorstel van bijzondere wet in hoofdstuk II, afdeling 1, van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen, wat de samenstelling van de parlementen betreft, een

article 24ter prévoyant que le membre du Parlement wallon ou du Parlement flamand qui s'est porté candidat à l'élection pour la Chambre des représentants ou le Parlement européen et qui est élu en qualité d'effectif, perd sa première qualité dès l'instant où son nouveau mandat a été validé suite à la vérification de ses pouvoirs, et donc non pas lorsqu'il prête serment, comme c'est le cas actuellement. La renonciation au nouveau mandat effectif entre la proclamation des élus et la validation de son nouveau mandat implique automatiquement la démission du premier mandat effectif.

La présente proposition de loi spéciale vise enfin à instaurer une réglementation analogue pour les membres du Parlement de la Région de Bruxelles-Capitale en insérant un article 12bis dans la loi spéciale du 12 janvier 1989 relative aux Institutions bruxelloises.

Il convient enfin de noter que la perte de ces mandats entraînera la perte de celui de siéger au sein du Parlement de la Communauté française, vu le fait que ses membres sont des parlementaires élus au sein du Parlement wallon et du Parlement de la Région de Bruxelles-Capitale. Ceci vaut également pour les assemblées des commissions communautaires, composées des membres de ce dernier Parlement.

3. Interdiction du cumul de candidatures, sur une même liste, entre une place effective et une place suppléante

L'Accord institutionnel prévoit l'interdiction de cumul de candidatures entre une place effective et une place suppléante.

La présente proposition de loi spéciale met en œuvre ce point de l'Accord. Elle insère à cet effet, dans l'article 28bis, § 2, de la loi spéciale du 8 août 1980 de réformes institutionnelles, un alinéa qui prévoit que nul ne peut se porter simultanément candidat aux mandats effectifs et à la suppléance.

La présente proposition insère également, à cet effet, à l'article 17, § 4, de la loi spéciale du 12 janvier 1989 relative aux Institutions bruxelloises, un alinéa qui interdit le cumul des candidatures entre une place effective et une place suppléante.

Dans les cas prévus ci-dessus, la présente proposition prévoit que le candidat qui ne respecte pas la présente interdiction de cumul verra son nom rayé de toutes les listes où il figure. Il sera en outre possible des sanctions prévues à l'article 202 du Code électoral.

artikel 24ter in dat bepaalt dat het lid van het Waalse Parlement of het Vlaams Parlement dat zich kandidaat heeft gesteld bij de verkiezing voor de Kamer van volksvertegenwoordigers of het Europese Parlement en dat als effectief lid van dit parlement werd verkozen, zijn eerste hoedanigheid verliest zodra zijn nieuwe mandaat na het onderzoek van de geloofsbrief geldig is verklaard, en dus niet wanneer hij de eed aflegt zoals dat nu het geval is. De verzakking aan het nieuwe effectieve mandaat tussen de afkondiging van de verkozenen en de geldigverklaring van zijn nieuwe mandaat impliceert automatisch dat hij ontslag neemt uit het eerste effectief mandaat.

Dit voorstel van bijzondere wet heeft ten slotte tot doel een analoge regelgeving in te voeren voor de leden van het Parlement van het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest door een artikel 12bis in de bijzondere wet van 12 januari 1989 met betrekking tot de Brusselse instellingen in te voegen.

Ten slotte dient te worden opgemerkt dat het verlies van deze mandaten zal leiden tot het verlies van het mandaat om in het Parlement van de Franse Gemeenschap te zetelen, gelet op het feit dat de leden daarvan parlementsleden zijn die binnen het Waalse Parlement en het Brusselse Hoofdstedelijke Parlement zijn verkozen. Dit geldt ook voor de assemblees van de gemeenschapscommissies, die uit de leden van dit laatste Parlement zijn samengesteld.

3. Verbod op het cumuleren van kandidaturen, op eenzelfde lijst, van een effectieve plaats en een plaats op de lijst van de opvolgers

Het Institutioneel Akkoord voorziet in het verbod op het cumuleren van kandidaturen tussen een effectieve plaats en een plaatsvervangende plaats.

Dit voorstel van bijzondere wet voert dit punt van het akkoord uit. Het voegt hiertoe in artikel 28bis, § 2, van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen een lid in dat bepaalt dat niemand zich tegelijk kandidaat kan stellen voor de effectieve mandaten en de plaatsvervangende mandaten

Dit voorstel voegt hiertoe ook in artikel 17, § 4, van de bijzondere wet van 12 januari 1989 met betrekking tot de Brusselse instellingen een lid in krachtens hetwelk het cumuleren van kandidaturen tussen een effectieve plaats en een plaatsvervangende plaats verboden is.

In de hiervoor voorziene gevallen voorziet dit wetsvoorstel dat de kandidaat die het cumulverbod niet respecteert zijn naam geschrapt zal zien van alle lijsten waarop hij staat. Hij zal bovendien strafbaar zijn met de in artikel 202 van het Kieswetboek voorziene straffen.

4. Entrée en vigueur

La présente loi entre en vigueur le 1er janvier 2014, et est d'application pour la première fois aux élections pour le Parlement européen qui suivent la publication au *Moniteur belge* de la présente loi spéciale, ainsi qu'aux autres élections qui sont organisées simultanément.

* * *

4. Inwerkingtreding

Deze bijzondere wet treedt in werking op 1 januari 2014, en is voor de eerste keer van toepassing op de verkiezingen voor het Europese Parlement die volgen op de bekendmaking van deze bijzondere wet in het *Belgisch Staatsblad*, evenals op de andere verkiezingen die gelijktijdig worden georganiseerd.

Freya PIRYNS.
Philippe MOUREAUX.
Dirk CLAES.
Christine DEFRAIGNE.
Bert ANCIAUX.
Marcel CHERON.
Bart TOMMELEIN.
Francis DELPÉRÉE.

* * *

PROPOSITION DE LOI SPÉCIALE**Article 1er**

La présente loi règle une matière visée à l'article 77 de la Constitution.

CHAPITRE Ier**Modification du Code électoral****Art. 2**

L'article 233, § 2, alinéa 2, du Code électoral, inséré par la loi du 16 juillet 1993 et modifié par la loi du 27 mars 2006, est abrogé.

CHAPITRE II**Modifications de la loi spéciale du 8 août 1980
de réformes institutionnelles****Art. 3**

Le Titre III, Chapitre II, section Ière, de la loi spéciale du 8 août 1980 de réformes institutionnelles, est complété par un article 24ter, rédigé comme suit :

« Art. 24ter. Le membre du Parlement flamand ou du Parlement wallon qui s'est porté candidat à l'élection pour la Chambre des représentants ou le Parlement européen et qui est élu en qualité d'effectif, perd de plein droit sa qualité de membre du Parlement flamand ou du Parlement wallon au jour de la validation de son nouveau mandat effectif.

Le membre du Parlement flamand qui s'est porté candidat à l'élection pour le Parlement de la Région de Bruxelles-Capitale et qui est élu en qualité d'effectif, perd de plein droit sa qualité de membre du Parlement flamand au jour de la validation de son nouveau mandat effectif.

Le membre du Parlement flamand qui s'est porté candidat à l'élection pour le Parlement de la Communauté germanophone et qui est élu en qualité d'effectif, perd de plein droit sa qualité de membre du Parlement flamand au jour de la validation de son nouveau mandat effectif.

VOORSTEL VAN BIJZONDERE WET**Artikel 1**

Deze wet regelt een aangelegenheid als bedoeld in artikel 77 van de Grondwet.

HOOFDSTUK I**Wijziging van het Kieswetboek****Art. 2**

Artikel 233, § 2, tweede lid, van het Kieswetboek, ingevoegd de bij wet van 16 juli 1993 en gewijzigd bij wet van 27 maart 2006, wordt opgeheven.

HOOFDSTUK II**Wijzigingen aan de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen****Art. 3**

Titel III, Hoofdstuk II, Eerste afdeling, van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen, wordt aangevuld met een artikel 24ter, luidende :

« Art. 24ter. Het lid van het Vlaams Parlement of het Waalse Parlement dat zich kandidaat heeft gesteld bij een verkiezing voor de Kamer van volksvertegenwoordigers of het Europese Parlement, en dat als effectief lid wordt verkozen, verliest van rechtswege zijn hoedanigheid van lid van het Vlaams Parlement of het Waalse Parlement op de dag van de geldigverklaring van het nieuwe effectieve mandaat.

Het lid van het Vlaams Parlement dat zich kandidaat heeft gesteld bij de verkiezing voor het Brusselse Hoofdstedelijke Parlement en dat als effectief lid wordt verkozen, verliest van rechtswege zijn hoedanigheid van lid van het Vlaams Parlement op de dag van de geldigverklaring van zijn nieuwe effectieve mandaat.

Het lid van het Vlaams Parlement dat zich kandidaat heeft gesteld bij de verkiezing voor het Parlement van de Duitstalige Gemeenschap en dat als effectief lid wordt verkozen, verliest van rechtswege zijn hoedanigheid van lid van het Vlaams Parlement op de dag van de geldigverklaring van zijn nieuwe effectieve mandaat.

Les membres visés aux alinéas 1er, 2 et 3, perdent également leur qualité de plein droit dès l'instant où ils renoncent à leur nouveau mandat effectif entre le jour de la proclamation des élus et le jour de la validation de leur nouveau mandat effectif.

Le présent article s'applique également aux membres du Parlement flamand ou du Parlement wallon qui ont cessé de siéger par suite de leur élection en qualité de membre de leur Gouvernement, par suite de leur nomination en qualité de ministre ou de secrétaire d'État du gouvernement fédéral ou par suite de leur élection en qualité de ministre ou de secrétaire d'État d'un autre gouvernement de communauté ou de région. »

Art. 4

À l'article 28bis, § 2, de la même loi spéciale, inséré par la loi spéciale du 16 juillet 1993, sont apportées les modifications suivantes :

1° trois alinéas rédigés comme suit sont insérés entre les alinéas 2 et 3 :

« Nul ne peut, sur une même liste, être présenté à la fois au mandat effectif et à la suppléance.

Nul ne peut se porter candidat pour les élections pour le Parlement flamand ou le Parlement wallon, s'il est en même temps candidat pour les élections pour la Chambre des représentants ou le Parlement européen, si ces élections ont lieu le même jour.

Nul ne peut se porter candidat pour les élections pour le Parlement flamand, s'il est en même temps candidat pour les élections pour le Parlement de la Région de Bruxelles-Capitale, si ces élections ont lieu le même jour. »;

2° dans l'alinéa 3, devenant l'alinéa 6, le mot « deux » est remplacé par le mot « cinq ».

CHAPITRE III

Modifications de la loi spéciale du 12 janvier 1989 relative aux Institutions bruxelloises

Art. 5

Le Titre III, Chapitre II, section Ière, de la loi spéciale du 12 janvier 1989 relative aux Institutions bruxelloises, est complété par un article 12bis, rédigé comme suit :

« Art. 12bis. Le membre du Parlement qui, s'est porté candidat à l'élection pour la Chambre des

De leden bedoeld in het eerste, het tweede lid en het derde lid, verliezen hun hoedanigheid eveneens van rechtsweg zodra ze verzaken aan hun nieuwe effectieve mandaat tussen de dag van de afkondiging van de verkozenen en de dag waarop hun nieuwe effectieve mandaat geldig wordt verklaard.

Dit artikel is ook van toepassing op de leden van het Vlaams Parlement of het Waalse Parlement die ophielden zitting te hebben ten gevolge van hun verkiezing tot minister van hun Regering, ten gevolge van hun benoeming tot minister of staatssecretaris van de federale regering of hun verkiezing tot minister of staatssecretaris van een andere Gemeenschaps- of Gewestregering. »

Art. 4

In artikel 28bis, § 2, van dezelfde bijzondere wet, ingevoegd bij de bijzondere wet van 16 juli 1993, worden de volgende wijzigingen aangebracht :

1° tussen het tweede en het derde lid worden drie leden ingevoegd, luidende :

« Niemand mag, binnen dezelfde lijst, tegelijk als kandidaat-titularis en als kandidaat-opvolger worden voorgedragen.

Niemand mag zich kandidaat stellen voor de verkiezingen voor het Vlaams Parlement of het Waalse Parlement, als hij tegelijk kandidaat is voor de verkiezingen voor de Kamer van volksvertegenwoordigers of het Europese Parlement, wanneer deze verkiezingen op dezelfde dag plaatsvinden.

Niemand mag zich tegelijk kandidaat stellen voor de verkiezingen voor het Vlaams Parlement, als hij tegelijk kandidaat is voor de verkiezingen voor het Brusselse Hoofdstedelijke Parlement, wanneer deze verkiezingen op dezelfde dag plaatsvinden. »;

2° in het derde lid, dat het zesde lid wordt, wordt het woord « twee » vervangen door het woord « vijf ».

HOOFDSTUK III

Wijzigingen aan de bijzondere wet van 12 januari 1989 met betrekking tot de Brusselse instellingen

Art. 5

Titel III, Hoofdstuk II, Eerste afdeling, van de bijzondere wet van 12 januari 1989 met betrekking tot de Brusselse instellingen, wordt aangevuld met een artikel 12bis, luidende :

« Art. 12bis. Het lid van het Parlement dat zich kandidaat stelt bij de verkiezing voor de Kamer van

représentants, le Parlement flamand ou le Parlement européen et qui est élu en qualité d'effectif, perd de plein droit sa qualité de membre du Parlement au jour de la validation de son nouveau mandat effectif.

Il perd également cette qualité de plein droit dès l'instant où il renonce à son nouveau mandat effectif entre le jour de la proclamation des élus et le jour de la validation de son nouveau mandat effectif.

Le présent article s'applique également aux membres du Parlement qui ont cessé de siéger par suite de leur élection en qualité de ministre ou de secrétaire d'État de leur Gouvernement, par suite de leur nomination en qualité de ministre ou de secrétaire d'État du gouvernement fédéral ou par suite de leur élection en qualité de ministre ou de secrétaire d'État d'un autre gouvernement de communauté ou de région. »

Art. 6

À l'article 17, § 4, de la même loi spéciale, sont apportées les modifications suivantes :

1° deux alinéas rédigés comme suit sont insérés entre les alinéas 1er et 2 :

« Nul ne peut, sur une même liste, être présenté à la fois au mandat effectif et à la suppléance.

Nul ne peut se porter candidat pour les élections pour le Parlement, s'il est en même temps candidat pour les élections pour la Chambre des représentants, le Parlement flamand, ou le Parlement européen, si ces élections ont lieu le même jour. »;

2° dans l'alinéa 2, devenant l'alinéa 4, les mots « l'interdiction indiquée à l'alinéa précédent » sont remplacés par les mots « l'interdiction indiquée aux alinéas 1er, 2 et 3 ».

volksvertegenwoordigers, het Vlaams Parlement, het Waalse Parlement of het Europese Parlement, en dat als effectief lid verkozen wordt, verliest van rechtswege zijn hoedanigheid van lid van het Parlement op de dag van de geldigverklaring van het nieuwe effectieve mandaat.

Hij verliest die hoedanigheid eveneens van rechtswege zodra hij verzaakt aan zijn nieuwe effectieve mandaat tussen de dag van de afkondiging van de verkozenen en de dag waarop zijn nieuwe effectieve mandaat geldig wordt verklaard.

Dit artikel is ook van toepassing op deleden van het Parlement die ophielden zitting te hebben ten gevolge van hun verkiezing tot minister of staatssecretaris van hun Regering, ten gevolge van hun benoeming tot minister of staatssecretaris van de federale regering of hun verkiezing tot minister of staatssecretaris van een andere Gemeenschaps- of Gewestregering. »

Art. 6

In artikel 17, § 4, van dezelfde bijzondere wet, worden volgende wijzigingen aangebracht :

1° tussen het eerste en het tweede lid worden twee leden ingevoegd, luidende :

« Niemand mag, binnen dezelfde lijst, tegelijk als kandidaat-titularis en als kandidaat-opvolger worden voorgedragen.

Niemand mag zich kandidaat stellen voor de verkiezingen van het Parlement als hij tegelijk kandidaat is voor de verkiezingen voor de Kamer van volksvertegenwoordigers, het Vlaams Parlement, het Waalse Parlement of het Europese Parlement, wanneer deze verkiezingen op dezelfde dag plaatsvinden. »;

2° in het tweede lid, dat het vierde lid wordt, worden de woorden « het in het vorige lid gestelde verbod » vervangen door de woorden « het in eerste, tweede en derde lid gestelde verbod ».

CHAPITRE IV

Disposition finale

Art. 7

La présente loi entre en vigueur le 1er janvier 2014, et est d'application pour la première fois aux élections pour le Parlement européen qui suivent la publication au *Moniteur belge* de la présente loi, ainsi qu'aux autres élections qui sont organisées simultanément.

2 avril 2012.

HOOFDSTUK IV

Slotbepaling

Art. 7

Deze wet treedt in werking op 1 januari 2014, en is voor de eerste keer van toepassing op de verkiezingen voor het Europese Parlement die volgen op de bekendmaking van deze wet in het *Belgisch Staatsblad*, evenals op de andere verkiezingen die gelijktijdig worden georganiseerd.

2 april 2012.

Freya PIRYNS.
 Philippe MOUREAUX.
 Dirk CLAES.
 Christine DEFRAIGNE.
 Bert ANCIAUX.
 Marcel CHERON.
 Bart TOMMELEIN.
 Francis DELPÉRÉE.